

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

19 ТРАВНЯ 2021 РОКУ

ХАРКІВ – 2021

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (19 травня 2021 року); за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. 78 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (протокол № 5 від 11 травня 2021 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2021.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2021.
© Васильєва М.П., 2021.

Кривохата К. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	49
Лейба А. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	52
Напольських В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	54
Новицька А. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Паршина В. ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-МЕДИЧНОГО ПАТРОНАЖУ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ В СТАЦІОНАРНОМУ ВІДДІЛЕННІ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	59
Пихова П. АНАЛІЗ ЗМІСТУ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	60
Полякова К. ВІДЕОЛЕКТОРІЙ У ПЕРВИННІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ПРОФІЛАКТИЦІ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	62
Сапєльнікова А. ІЗОТЕРАПІЯ В ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	65
Сиротюк М. АДАПТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ.....	67
Сініченко А. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	68
Столярова Н. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	70
Тараненко А. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ.....	72

(резюмування); підбиття підсумків - висновки; відповіді на запитання аудиторії [4].

Аналіз соціальної літератури й практики здійснення первинної профілактики наркозалежності підлітків у закладах загальної середньої освіти дозволив визначити, що відеолекторії є поширеною формою в роботі з дітьми. Проте, виявлено брак методичного банку відеопродукції для попередження вживання дітьми наркотичних речовин, рекомендованих на рівні державних органів влади й на рівні наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21 серпня 2001 року №2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>.
2. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2019 рік (за даними 2018 року). К., 2019. 41 с. URL: https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zvit_shchodo_narkotychnoi_ta_alkoholnoi_sytuatsii_v_Ukraini_za_2019_rik.pdf
3. Міжнародні стандарти з профілактики вживання наркотиків. Vienna: United Nations Office in Drugs and Crime. 2015. 38 с. Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/images/news/old/2018/09/06/3742/files/mijnarodni-standarti-z-profilaktiki-281-29.pdf>
4. Наказ Міністерства соціальної політики України «Державний стандарт соціальної послуги профілактики» від 10.08.2015 № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text>.

ІЗОТЕРАПІЯ В ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аліна Сапельнікова

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

В останні роки поле девіантної поведінки суттєво розширилося: до алкоголізації, наркоманії й токсикоманії долучились ігроманія, інтернет-залежність, інтернет-булінг та ін. На фоні сучасних суспільних трансформацій, пов'язаних з нестабільною політичною, економічною ситуацією, поширенням коронавірусної інфекції, збільшується кількість дітей з девіантною та антисоціальною поведінкою. Виникнення девіантної поведінки у дітей молодшого шкільного віку залежить від багатьох чинників, а саме: сімейного виховання, стилю керівництва діяльністю дитини, ставлення дорослих до дитини та її проблем, рівня розвитку її моральності. Крім того, дитина не завжди знає, як себе вести, у неї не вистачає знань про правильну поведінку, умінь поводитися в соціальному середовищі.

Сьогодні науковцями й педагогами ведуться активні пошуки ефективних методів і форм профілактики девіантної поведінки молодших школярів. Зокрема, дослідженню різних аспектів девіантної поведінки, чинників її виникнення, пошуку форм і методів профілактичної роботи й подолання девіантної поведінки присвячені праці багатьох науковців: В. Афанасьєвої, М. Волошенко, Л. Вольнової, І. Зверєвої, В. Оржеховської, Н. Перешейної, В. Співака, А. Самойлова, С. Харченка, М. Фіцули та інших.

У ході проведено аналізу виявлено, що профілактика девіантної поведінки молодших школярів набуває ефективності у тому випадку, коли створюється оптимальне соціально-виховне середовище формування особистості дитини, цілеспрямовано реалізується потенціал культурно-дозвілєвої діяльності.

Профілактику девіантної поведінки учнів молодшого шкільного віку забезпечують вчителі, психологи, соціальні педагоги, в окремих випадках залучаються й медичні працівники.

Науковцями виокремлено властивості девіантних дітей молодшого шкільного віку на сучасному етапі, які полягають у негативних якостях та властивостях характеру (упертість, неслухняність, грубість, безвідповідальність, агресивність, сором'язливість, норовистість, лінь, розбещеність, брехливість), особливостей психічних процесів та емоційної сфери (злість, роздратування, капризи, вередування, афективність, підвищена рухливість нервових процесів або загальмованість), поведінки, що суперечить правовим та моральним нормам суспільства. Отже, рання профілактика девіантної поведінки у дітей молодшого шкільного віку попередить її урізноманітнення та фіксацію в наступному віковому періоді.

Аналіз сучасної практики соціально-педагогічної діяльності свідчить, що одним із сучасних напрямів у профілактиці виступає арт-терапія. Науковці виділяють три самостійних напрями арт-терапії: 1) педагогічний (призначений для розвивальної, виховної, корекційної роботи з учасниками освітнього процесу з метою гармонізації процесів індивідуального та соціального становлення особистості); 2) психотерапевтичний (медичний) застосовується в роботі з інвалідами, тяжко хворими; 3) соціальний (терапія зайнятості) передбачає роботу в центрах зайнятості, у притулках, дитячих будинках, таборах біженців, місцях позбавлення волі тощо.

Педагогічному напрямку арт-терапії притаманна цілеспрямованість: педагог застосовує її з певною конкретною метою (наприклад, духовне виховання молодших школярів), відповідно і зміст діяльності задається педагогом (на відміну від терапевтичного процесу, у якому спеціаліст орієнтується на індивідуальний запит особистості). Завданнями застосування засобів мистецтва при цьому є: 1) прояснення навчально-виховного змісту, 2) оптимізація умов педагогічного впливу, 3) прихована діагностика ціннісних відношень, установок, мотивів.

Аналіз соціально-педагогічної літератури (М. Кисельова, О. Копитін, І. Романова, О. Тараріна та ін.) свідчить, що в соціально-педагогічній діяльності з дітьми використовуються різні арт-терапевтичні методики: ізотерапія,

кольоротерапія, музикотерапія, піскотерапія, сніготерапія, проектувальна діагностика за допомогою малюнка тощо. Виявлено, що застосування арт-терапевтичних технік у соціальної роботи з дітьми: 1) допомагає дитині доступними засобами виразити свій емоційний стан, ставлення до навколишнього світу; 2) допомагає подолати негативні емоції (тривожність, недовіра до себе, відчуття меншовартості, ворожості, конфліктності, труднощів у спілкуванні), спричинених внутрішніми конфліктами особистості; 3) дають змогу виражати агресивні відчуття соціально прийнятним способом; 4) сприяє підвищенню рівня самооцінки й самоповаги; 5) допомагає дитині навчитися самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті.

Серед арт-терапевтичних методик у роботі з дітьми молодшого шкільного віку провідне місце належить ізотерапії. Аналіз наукової літератури виявив два напрямки: вираження своїх емоцій через власний малюнок та використання й аналіз готових художніх творів: відвідування галерей та музеїв, використання літератури про мистецтво.

Основна мета ізотерапії полягає в гармонізації розвитку особистості через самовираження і самопізнання. Ізотерапевтичні техніки допомагають дитині виразити, зобразити все, що досі перебувало в її підсвідомості, але викликало негативні стани.

АДАПТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ

Марія Сиротюк

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Дослідження проблеми соціальної адаптації як необхідної складової соціалізації особистості вимагає від дослідників належної пильності. Виняткової уваги потребують незахищені категорії, випускники інтернатних закладів зокрема, процес адаптації яких відбувається в ускладнених умовах.

Науковим пошуком з питань соціальної адаптації займалися: І.А. Мілославова, О.В. Холоденко; проблемою дітей-сиріт в інтернатних закладах – Л.В. Канішевська, а їх підготовкою до самостійного життя – Г.Д. Харган, Л.Ю. Кримчак.

О.В. Безпалько та П.С. Кузнецов визначають соціальну адаптацію як цілісний, безперервний процес і результат встановлення взаємної відповідності між потребами особистості й вимогами соціального середовища.

Натомість соціально-психологічна дезадаптація, за твердженням Ю.Д. Приймак, – порушення активного пристосування індивіда до умов соціального середовища; або, за визначенням «Енциклопедії для фахівців в соціальній сфері», – стан індивіда, за якого він виявляється неспроможним задовольнити власні потреби, самоствердитися і самореалізуватися прийнятним для даного середовища засобом і тому або зазнає страждань, або порушує